

DEN OFRIVILLIGA SOLOKLÄTTRAREN

”Kan en klättrare glömma bort att knyta in sig och börja klättra utan rep?” Så löd ingressen till en nyhetsartikel på *bergsport.se* den 27 december 2014, som handlade om automatiska säkringssystem – vanligtvis kallat autobelay.

Artikeln handlade om just det faktum att klättrare helt glömt bort att koppla in sig i maskinen men börjat klättra i tron att de suttit fast, vilket lett till flera dödsfall utomlands, minst en allvarlig olycka i Sverige men också åtskilliga allvarliga ”nästanolyckor” det vill säga tillbud.

Nyhetsartikeln publicerades då av anledningen att säkerhetskommittén nyligen släppt en ganska matig rapport om just fenomenet autobelays samt dess vidhäftade risker. Nu har över två år passerat och vi kan enkelt sammanfatta läget i två punkter:

- De klätterhallar som följt råden i dokumentet har varit helt förskonade från incidenter av ovan nämnda karaktär.
- De som inte följt råden har återkommande haft tillbud och även olyckor.

Eftersom vi inte har kännedom om alla hallar som har autobelay så måste man ta påståendet med en nypa salt, men sett till de rapporter vi får in vågar vi ändå påstå att det finns evidens som stödjer påståendena.

Det är glädjande att flera hallar har förstått allvaret och genomfört de enkla åtgärder som finns tillhanda för att minska antalet incidenter. Det är däremot inte lika glädjande att det finns klätterhallar som fullt medvetna om riskerna valt att inte vidta några som helst åtgärder. Vår dystopiska

framtidsspaning är att det här med stor sannolikhet kommer att leda till Sveriges, oss veterligen, första dödsfall vid inomhusklättring om vi inte adresserar problemet på ett seriöst och adekvat sätt. Så vad är ett seriöst och adekvat sätt? Låt oss återkomma till det om en stund.

Vi börjar med att göra lite omvärldsbevakning. Vårt grannland Norge hade under 2016 fyra rapporterade incidenter, varav två olyckor. De två tillbudna (nästanolyckorna) var ruskiga sådana, där klättraren upptäcker på hög höjd att hen inte är inkopplad alls. Vid den ena av dessa befann sig klättraren på tolv meters höjd! Vid närmare efterforskningar framgår att flera av hallarna haft åtskilliga fler tillbud som inte rapporterats. Med det sagt kan man skönja ett relativt stort mörkertal när det handlar om den här typen av incidenter.

Ett hinder är inte nödvändigtvis ett hinder

Ett utmärkande och störande faktum som framkommer vid samtal med klätterhallarna i Norge är att det vid några tillfällen inträffat tillbud trots att de använt sig av åtkomsthinder.

Säkerhetskommittén påpekade risken i rapporten 2014: ”En nackdel, eller en brist i

”Vår dystopiska framtidsspaning är att det här med stor sannolikhet kommer att leda till Sveriges, oss veterligen, första dödsfall vid inomhusklättring om vi inte adresserar problemet på ett seriöst och adekvat sätt.”

utformningen av de befintliga åtkomsthinder som finns på marknaden idag, är att de är små och därför faktiskt inte hindrar en klättrare från att klättra bredvid eller förbi hindret. Denna brist i utformning riskerar göra hindret till ett mellanting mellan informativ och fysisk barriär. För att åtkomsthindret ska fylla sin funktion som fysisk barriär bör den omöjliggöra eller försvåra klättringen markant.”

En av klätterhallarna i Norge valde efter incidenterna att göra ett eget större hinder än de som finns på marknaden, just för att undvika problemet.

Veronica Sikström, operativ chef på Klättercentret:

”Vi hade tidigare flera händelser där klättrare började klättra utan att koppla in sig, vilket var klart oroande. Vi letade efter fungerande lösningar och vidtog en rad åtgärder. Bland annat tog vi själva fram ett större hinder framför leden som faktiskt hindrade från att påbörja klättring. Vi har sedan dess inte haft en enda rapporterad händelse av det här slaget. Vår slutsats är att vi lyckats jobba bort problemet till den grad att vi känner oss trygga med att fortsätta använda autobelayer.”

Säkerhetskommittén bedömer Autobelay som en säker form av säkringsform, när den väl är inkopplad. Foto: HeadRush

Summering:

Autobelay som säkringsform bedömer vi som en mycket säker form av säkring, när den väl är inkopplad. Problemet är att missad inkoppling är förhållandevis vanligt och uppstår i klar överrepresentation just med autobelay, jämfört med annan klättring, vilket gör att specifikt riktade åtgärder bör vidtas.

Vi anser inte att problemet härrör från bristande kompetens hos användaren eftersom det ofta är relativt erfarna klättrare som är inblandade. Däremot har vi i vittnesmål fått höra att trötthet och stress kan ha bidragit till att man missar inkopplingen. Eftersom avsaknad av kamratkontroll är uppenbar (man klättrar ju oftast ensam med autobelay) så är egenkontrollen kritisk. Ett sätt att kontrollera funktionen och att man verkligen är inkopplad i en autobelay är att klättra upp någon enstaka meter och därefter släppa taget. Är man inte inkopplad då är fallhöjden tack och lov låg. Tillförlitligheten till att denna metod kommer att praktiseras bedömer jag dock som låg, varför andra åtgärder också krävs.

Det seriösa och adekvata

Säkerhetskommittén rekommenderar alla hallar och klubbar som använder autobelay att läsa vår rapport från 2014 (Rekommendationer för självsäkringsystem) som finns på bergsport.se och ta till sig av informationen. Vi vill poängtera följande två åtgärder, som har bevislig effekt:

- Använd åtkomsthinder, som är brett och högt nog för att utgöra ett riktigt fysiskt hinder
- Se till att greppen som hör till lederna är bakom hindret

Säkerhetskommittén är mycket intresserad av att höra om era incidenter, så glöm inte att rapportera in till oss. Avslutningsvis vill vi berätta om just en sådan rapporterad incident från en klätterklubb i södra Sverige.

Trubles egna hinder, som täcker en liten yta. Foto: Anne McLaughlin, courtesy of Human Factors Blog

Lärdom om avstängd autobelay

En autobelay låter konstigt, varpå den släpps upp (slingan matas automatiskt in i maskinen). En lapp sätts upp på åtkomsthindret vid insteget. Dagen därpå upptäckts att maskinen används igen. Skylten hade lossnat från åtkomsthindret så att den inte längre syntes. Troligtvis trodde någon att inkopplings slingan tappats och därmed klättrat upp på intilliggande led och dragit ned slingan, varpå klättrare börjat använda maskinen igen, ovetande om felfunktionen/missljuden.

Klubbens analys var att skylten ska vara av ett tåligare slag än den papperslapp som sattes upp och att den bör sättas fast i karbinen på slingan innan den släpps upp. På så vis blir det tydligt att maskinen är tagen ur bruk. Dessutom ansåg klubben att de borde ha varit bättre med att ge tydlig information på sin webbplats och i sociala medier.

Säkerhetskommitténs kommentar till händelsen:

Att klubben tar händelsen på allvar och skriver en utförlig tillbudsrapport är berömvärd. *Tack för det!*

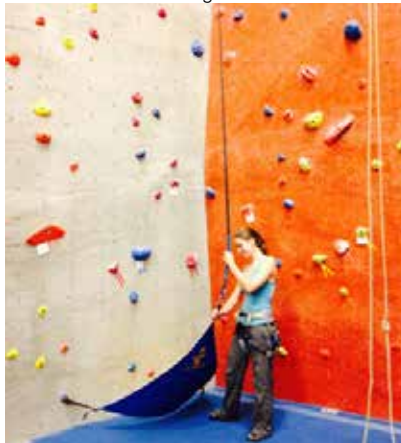
Det är lämpligt att ytterligare en skylt bör sitta på åtkomsthindret nere vid insteget, alternativt att åtkomsthindret sätts upp mot väggen med skruv/bult för att visa att sektionen är avstängd. Kombinationen är så klart bäst.

Klättra försiktigt där inne och ute!
Robin Dahlberg, ordförande i Säkerhetskommittén

Robin Dahlberg.
Foto: Jonas Paulsson

Inkoppling av autobelay från ett åtkomsthinder. Foto: Anne McLaughlin, courtesy of Human Factors Blog.

Klättring på hög höjd påverkar hjärtat

En studie på 16 friska alpinister/klättrare, publicerad i tidskriften *Circulation*, och utförd av idrottsforskare vid Leeds Beckett University och kardiologer på Poole Hospital i Storbritannien, visade att klättring över 4000 meter över havet kan framkalla onormal hjärtrytm på annars fullt friska klättrare utan tidigare hjärtproblem.

Fler än hälften, 56,3 procent uppvisade hjärtrubbningar på höjder över 4000 meter. Antingen i form av signifikanta pauser i hjärtslagen – hjärtat stannade i tre sekunder eller mer – eller väldigt snabb eller oregelbunden rytm. Ju högre höjd desto fler och långvarigare pauser. Generellt sett uppkom hjärtarytm när klättrarna sov och försvann helt då de kom ner på lägre höjd, under 4000 meter.

Studien utfördes under en period på fyra månader, före, under och efter en klätterexpedition till Mount Dhaulagiri, nepalesiska delen av Himalaya, med hjälp av bärbara hjärtmätare, inte större än ett AAA batteri.

Dr Chris Boos, gästprofessor vid Leeds Beckett University och kardiolog på Poole Hospital ledde studien och säger att resultatet gett dem en unik och fascinerande insyn i kardiologisk fysiologi som visar vad som händer med hjärtrytmen när du sover och anstränger dig på väldigt hög höjd.

Aktuell access

Har du ny accessinformation om en klippa eller ett område? Glöm inte rapportera in det till Klätterförbundets accessdatabas.

Kontakta din klubbstyrelse eller accessansvarige eller mejla själv direkt till kansliet@klatterforbundet.se